

ДИТЯЧІ МАЙДАНЧИКИ ЯК ПРОСТІР ТУРБОТИ: ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНИХ РІШЕНЬ МІСТА

Гончаренко К. Ю.

Наук. керівн. : канд. філос. наук, доц. **Фесенко Г. Г.**

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Застосування гендерних підходів у містоплануванні обумовлено вимогою забезпечення рівного доступу усім мешканцям міста (незалежно від статевої приналежності) до міських локацій [1; 2], у тому числі призначених для заняття спортом і активного дозвілля. Відомо, що для дітей щоденне перебування на відкритому повітрі, активне дозвілля на спортивно-ігрових майданчиках (2 години на добу) є системоутворюючим чинником формування їх здоров'я [3]. Також ігрова діяльність є невід'ємною складовою психологічного та інтелектуального розвитку дитини. Дитячий майданчик розглядається як важливий простір набуття дітьми різноманітного соціального досвіду. Слід зазначити, що дитячі майданчики є значимими урбан-локаціями з точки зору виконання репродуктивних ролей дорослими (які доглядають за дітьми) як необхідний «простір турботи» [4].

Сучасні архітектурно-планувальні рішення з облаштування публічних просторів (у т. ч. дитячих майданчиків) мають відповідати критеріям «якісного життя» усіх користувачів, незалежно від статі, раси, фізичних можливостей, рівня добробуту і т. ін. В сучасній урбаністиці спостерігаються цікаві рефлексії щодо вітальних та ціннісних смислів міста з метою «оздоровлення» не тільки традиційних дитячих локацій на прибудинкових територіях, а і публічних просторів. Так, у Лондоні для дітей віком від 0-11 років і підлітків вікової категорії 12+ облаштовуються дитячі локації чотирьох типів: 1) прибудинкові для дітей молодшого віку;

2) з ландшафтним озелененням і спеціальним обладнанням для фізичної активності дітей віком від 0 до 11 років; 3) квартальні з окремими майданчиками для дітей віком від 0 до 11 років та підлітків вікової категорії 12+; 4) соціальний простір для підлітків для неформального відпочинку або фізичної активності [5].

В Україні вимоги до проектування дитячих майданчиків описані Державними будівельними нормами (ДБН) в контексті благоустрою публічних просторів (парків, скверів, прибудинкових територій), прилеглої території дошкільних і навчальних закладів, а також доступності маломобільних груп населення. Так, в ДБН Б.2.2-5:2011 «Благоустрій територій» зазначається, що дитячі майданчики організовують у вигляді окремих майданчиків для різних вікових груп або як комплексні ігрові майданчики із зонуванням за віковими інтересами. Для підлітків (від 12 років до 16 років) організовують спортивно-ігрові комплекси. Дитячі майданчики для дітей ясельного та дошкільного віку слід розміщувати на ділянках житлового кварталу (житлового комплексу), майданчики для дітей молодшого та середнього шкільного віку, комплексні ігрові майданчики – на озелених територіях житлового району, спортивно-ігрові комплекси – у парках житлового району. Обов'язковими елементами благоустрою на дитячому майданчику є м'які види покриття, елементи сполучення поверхні майданчиків з газоном, озеленення, ігрове обладнання, лави, урни, освітлювальне обладнання.

В ДБН В.2.2-4-97 «Будинки та споруди дитячих дошкільних закладів» звертається увага не те, що у зоні групових майданчиків слід передбачати майданчики для дітей ясельного віку до 3 років, майданчики для дошкільнят віком від 3 до 6 років. На фізкультурному майданчику для занять дошкільних груп повинні бути передбачені: місце для гімнастичних снарядів, бігова доріжка, яма для стрибків і лужок для рухливих ігор. Для загартування дітей та організації ігор з водою в спортивно-ігровій зоні слід передбачати гідромайданчик з твердим покриттям та відведенням стічної води до каналізації.

Слід зазначити, що для усіх видів дитмайданчиків однаково необхідні м'які види покриття, елементи сполучення поверхні майданчиків з газоном, озеленення, лави, урни, освітлювальне обладнання. Відмінність

існує лише у комплекті ігрового обладнання. Наприклад, для маленьких дітей необхідно встановити пісочницю; для дітей, віком від трьох і до шести років – каруселі та гойдалками; для дітей від шести і до дванадцяти років – різні будови, зроблені у вигляді замків, фортець. А доріжки для катання на велосипеді, роликах, електро-скейтах і т. ін. будуть цікаві і для дітей, і для підлітків, і для дорослих.

Гендерний аудит «дитячого середовища» прибудинкових територій багатоквартирних будинків Харкова, техніко-економічна експертиза «дитячої інфраструктури» [6; 7] засвідчив «гендерну нейтральність» дитячих локацій для дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку (ними користуються в однаковій мірі, як дівчата, так і хлопці). Разом з тим виявлено гендерну асиметрію в облаштуванні спортивно-ігрових комплексів, призначених для вікової категорії 12+, оскільки частіше представлені футбольними майданчиками і не містять локацій для активного дозвілля дівчат-підлітків. Зрозуміло, що такий «середовищний фактор» може впливати на повсякденні практики дівчат, зокрема, їх «витіснення» у «домашній простір», що, у свою чергу, посилює «дефіцит відкритого повітря» і спричиняє неналежний рівень їх психосоматичного стану.

Гендерний фокус окреслення параметрів дитячого майданчика передбачає також оперування категоріями «гендерна різноманітність» (або «гендер+»), що у свою чергу актуалізує й питання прав людей з інвалідністю. В Україні така категорія містян часто перебувають у стані «закритості від суспільства», зокрема, через «бар'єрність» архітектурно-планувальних рішень публічних просторів. Облаштування «безбар'єрних дитячих майданчиків» є вагомим індикатором й руйнування гендерних бар'єрів інвалідності [9].

Отже, вітчизняні урбан-практики проектування дитячих майданчиків мають відповідати принципам доступності для усіх користувачів та універсального дизайну, у тому числі: рівні права на використання обладнання та локації уцілому для усіх категорій користувачів.

Література

1. Фесенко Г. Г. Філософія міста у гендерній інтерпретації просторів [Електр. ресурс] / Г. Г. Фесенко // Людинознавчі студії: зб. наук. праць Дрогоб. держ. пед.ун-ту. – Дрогобич: ДДПУ імені Івана Франка, 2014. – Вип. 30. – С. 56 – 68. – Режим доступу: http://ddpu.drohobych.net/filos_lud/wpcontent/uploads/2016/04/2014_7.pdf

2. Бібік Н.В. «Гендерні окуляри» для урбаністів [Електр. ресурс] / Н. В.Бібік, Г. Г. Фесенко, Т. Г. Фесенко // Гендер. Екологія. Здоров'я : матер. IV міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 21 - 22 квітня 2015 р.). – Харків: ХНМУ, 2015. – С.41-42. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/43801/1/Bibik%20N.Fesesnko%20G.%20Fesenko%20T.pdf>

3. Бібік Н. В. Гендерні візії «здорового міста» (з досвіду участі Гендерного центру ХНУМГ імені О. М. Бекетова у проектах облаштування дитячих майданчиків Харкова) [Електр. ресурс] / Н. В. Бібік, Г. Г. Фесенко // Гендер. Екологія. Здоров'я : матер. V міжн. наук.-практ. конф., 20 – 21 квітня 2017 , Харків : зб. наук. праць / МОЗ України, Харк. обл. держ. адміністрація, Гол. упр. у справах сім'ї, молоді та спорту, Харк. нац. мед. ун-т. – Х. : ХНМУ, 2017. – С. 40 – 42. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/45951/1/%D0%91-%D0%A4.pdf>

4. Фесенко Г. Г. Гендерно-чутливі локації в урбанізованому просторі [Електр. ресурс] / Г. Г. Фесенко // Гендерний журнал «Я» / Гендерний інформаційно-аналітичний центр «КРОНА». – Харків : Нове слово, 2015. – № 2 (38). – С. 4 – 6. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/43802/>.

5. Фесенко Г. Г. «Дитячий простір» в філософсько-урбаністичній інтерпретації [Електр. ресурс] / Г. Г. Фесенко // Гілея : наук. вісн. : зб. наук. пр. / Укр. акад. наук, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ: [б. в.], 2017. – Вип. 117. – С. 180 – 184. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/45202/>.

6. Фесенко Г. Г. Гендерний аудит як практика сталого розвитку міст [Електр. ресурс] / Г. Г. Фесенко // Гендерна політика міст: історія і сучасність Вип. 4 : наук. зб. : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 23 – 25 жовтня 2013 р. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013.

– Вип. 4. – С. 234 – 237. – Режим доступу:
<http://eprints.kname.edu.ua/40342/>.

7. Фесенко Т. Г. Імплементация гендерних підходів у муніципальні програми розвитку житлово-комунального господарства / Т. Г. Фесенко, Д. М. Мінаєв, О.В. Бесяцький, І. С. Усачов // Гендерна політика міст: історія і сучасність. Вип. 4 : наук. зб. : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 23 – 25 жовтня 2013 р. – Х.: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2013. – С. 238-240.

8. Аннабаєв Е. Д. «Гендер та інвалідність» як контекст архітектурно-планувального моніторингу дитячих майданчиків [Електр. ресурс] / Е. Д. Аннабаєв, М. Ю. Розсильний, Т. Г. Фесенко // Гендерна політика очима української молоді: матеріали підсумкової конференції X Регіонального конкурсу молодих вчених [за ред.: Н. В. Бібік, Г. Г. Фесенко]; Харків. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2016. – С. 271-277. – Режим доступу:
http://eprints.kname.edu.ua/44373/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_28-271-277.pdf